

Som uns barretinaires? La independència de Catalunya en el centre del debat internacional

written by Francesc Pomés Martorell | 3 d'abril de 2023

En una entrevista a *Rac1*, del 27 de setembre del 2017, Julian Assange, encara detingut per haver filtrat informació dels crims de guerra i vulneracions dels drets humans dels USA i els seus aliats, va dir: "Penso que la situació que hi ha a Catalunya, aquesta lluita per l'autodeterminació, pel dret a decidir i per poder votar, és la situació política més interessant que hi ha en aquests moments a Europa. D'alguna manera marcarà un precedent pel que fa al tipus de democràcia que veurem a Europa i arreu del món occidental".

La majoria de mitjans i opinaires en plantilla ho van despatxar com una simple declaració extemporània procedent d'una persona tan bescantada per tots aquells que no li perdonen haver difós informació que, contra qualsevol norma de transparència democràtica, els governs amagaven a l'opinió pública, cosa per la qual fa molts anys que és perseguit en una venjança d'estat que pretén ser un avís a qualsevol informador que trenqui el secret dels estats.

Per abastar del tot la significació internacional de l'independentisme català, cal també situar-lo en el marc de la globalització que des de fa unes dècades sembla no tenir aturador, ni alternativa. La globalització, en les seves diverses vessants: econòmica, política, cultural, etc., té dos efectes disruptius:

1. Ha desarmat als estats-nació existents enfront de les grans corporacions multinacionals. Són massa petits i dèbils, fins i

tot els més poderosos, per poder controlar i governar els moviments de capitals, mercaderies i persones (migracions) per si mateixos. Hi ha grans corporacions internacionals, oligopolístiques, que tenen més pressupost i poder real que la immensa majoria d'estats. A més, el fonament de tots els estats-nació estava en la configuració d'un mercat nacional unificat i d'unes elits que en controlaven la societat. Els mercats nacionals estan morint a mans de la globalització i les elits nacionals ja només tenen a mà la coerció dels aparells de l'estat per mantenir intacte el seu domini. El seu poder ha quedat despullat de raons socials o econòmiques per acabar sent sobretot un poder coercitiu. Agradi o no, l'evolució de la globalització sembla que anorrearà tant els mercats nacionals com les elits que se n'aprofitaven.

Allò que em sembla indiscutible és que les raons que justificaven els estats-nació estant deixant d'existir. Hi ha dues sortides: oposar-se a aquests fets retornant a nacionalismes excloents, etnicistes i tancats, que és allò que algunes persones estan comprant a la dreta o extrema dreta, o anar configurant aliances internacionals, de les quals la UE n'és una de possible, que siguin capaces de poder governar l'evolució globalista. Un fre a això últim és que les elits dominants a cada estat no estan disposades a renunciar als seus interessos concrets, i acaben bastint organitzacions internacionals completament condicionades pels interessos de cada estat.

2. Si els estats-nació amb la globalització ja no poden complir amb el seu paper històric, com hem intentat explicar en el punt anterior, perdent un dels seus elements de legitimitat, la configuració d'uns drets de ciutadania i la defensa d'una societat determinada, apareix llavors una altra crisi, que explica en bona part l'emergència dels moviments independentistes com el català, l'escocès, el quebequès, el sard, el bretó, el cors, etc. La justificació de l'anorreament de la diferència per l'objectiu de constituir un estat més

fort i important internacionalment, ja no se sosté, i amaga només la dominació d'uns pobles per part d'uns altres. Els estats-nació són massa dèbils per controlar la globalització per si sols, i són massa grans per construir societats respectuoses amb els drets de tots els pobles que contenen.

I aquí apareix una alternativa possible a la globalització: les sobiranes locals i el respecte a la personalitat i capacitat de decidir de tots els pobles, amb la pretensió de respectar la diversitat social i cultural de la humanitat. I això només és possible des de la igualtat de drets de tots els pobles i la valoració de la diversitat, tant interna com externa, com una riquesa comuna a preservar.

Sis anys després, les seves paraules no només no han envellit, sinó que tenen més valor que mai i permeten aprofundir en aspectes, sovint menystinguts, respecte a la transcendència internacional del moviment independentista català. Intentem explicar-ho.

Allò que és més fàcil de percebre és com l'existència de la Unió Europea, volgudament o no, ha marcat els límits d'actuació contra el moviment independentista català. Per una banda, perquè l'actuació de l'Estat espanyol i els seus aparells ha estat limitada, encara que hi hagués i hi hagi una repressió ferotge que abasta a milers de persones, però no ha pogut creuar el límit de la violència explícita, que va haver d'aturar el 1r d'octubre del 2017 per pressions de la UE, i no ha pogut recórrer a eines d'altres moments històrics, com l'ús de l'exèrcit o la il·legalització de l'independentisme pacífic. A més, la persecució política dels tribunals espanyols ha estat contrastada per diversos tribunals europeus en les ordres d'extradició contra els exiliats i ja comença a passar l'examen del Consell d'Europa, el Tribunal Europeu de Justícia i del Tribunal Europeu de Drets Humans. Això provoca un fet inèdit per a Espanya: les seves decisions no són incontestables, ni tan sols en el seu propi estat. Hi ha instàncies superiors que poden validar o no la resolució d'un

assumpte que, tant l'Estat com la UE, volien considerar només un assumpte intern d'Espanya. La rebel·lió de Polònia i Hongria respecte a la primacia del dret europeu, ha reblat la inconsistència de deixar fer a l'Estat espanyol coses que acaben posant en dubte la pròpia essència de la UE, la primacia dels seus tractats i normes sobre les de qualsevol estat membre. L'afer català, per dir-ho així, ja no és només un assumpte espanyol, sinó que està en el cor mateix de la UE i el seu futur, agradi o no. La presència de diputats catalans independentistes al Parlament Europeu planteja continus debats sobre el seus estatus i la seva situació, com ha recordat recentment la presència de Clara Ponsatí a Barcelona.

Per altra banda, i com assenyalava també Assange, el moviment independentista català s'insereix plenament en una discussió d'abast pràcticament universal: els límits de la democràcia representativa i del poder real de la ciutadania per poder decidir lliurement el seu futur, perquè en el fons la reivindicació independentista va d'això, dels límits de la democràcia. Es pot parlar de democràcia quan es priva de decidir el seu propi futur a un poble que la reclama persistentment i pacífica? Hi ha coses que la sobirania popular no pot decidir lliurement? I no parlem només del dret d'autodeterminació dels pobles, parlem de com la democràcia representativa actualment existent en molts estats permet presentar i portar endavant propostes polítiques alternatives al sistema dominant. És a dir, es pot per votació popular decidir, per exemple, la construcció d'un sistema socialista democràtic, o nacionalitzar les empreses i recursos bàsics, o sortir d'una aliança militar, o abandonar organismes com l'FMI o el Banc Mundial? Podríem afegir-hi molts exemples, però allò que interessa és la discussió sobre fins a quin punt la sobirania popular està limitada per unes estructures de poder econòmic i polític que retallen la capacitat de les persones per decidir sobre tot, sobre qualsevol cosa de la seva societat. I aquesta és una discussió universal sobre la qualitat de la democràcia i el seu possible aprofundiment.

Quan es parla de sobirania popular, es parla inevitablement de tot això, i el cas català hi està inevitablement imbricat.

Per això, tant a la UE, a Espanya, com a casa nostra mateix, hi ha molts interessos per fer fracassar la possible independència de Catalunya. A la UE perquè l'existència de pobles no suficientment reconeguts es dona a molts dels seus estats, i no volen cap precedent que sacsegi la seva pretesa unitat (unitarisme) nacional. A Espanya, perquè les seves elits dominants no volen haver de canviar la seva concepció unitarista i centralista, que és la font del seu poder polític i econòmic. A Catalunya, al marge dels grups i persones que tenen els seus interessos en la unitat espanyola, també molts grups independentistes tenen por d'aquesta assumpció de la sobirania popular, perquè un poble capaç de decidir sobre el seu futur com a tal, segurament no acceptarà no poder decidir també sobre tots els aspectes de la seva vida, i això xoca contra els interessos dels partits dominants i de les elits de poder independentistes. Per exemple sobre les no-nates Olimpíades d'hivern, el transvasament de l'Ebre, l'ampliació de l'Aeroport del Prat, el projecte HardRock, o la B40, per exemple. D'aquí que en els darrers anys hagin corregut a desmobilitzar la gent i a reconduir el conflicte que amenaçava clarament en desbordar els seus interessos. Aquí també tenim partits, grups i moviments socials, també dels autoanomenats independentistes, que es fonamenten en una democràcia en la qual són unes petites elits les que prenen les decisions importants, deixant als ciutadans només el paper de cor que canti allò que ja han decidit les elits. És el vell despotisme il·lustrat, vestit de noves robes, que la gestió de la pandèmia ha exagerat, amb derives autoritàries i de control social com feia temps que no es veia en estats democràtics.

La crisi climàtica també ha posat sobre la taula un canvi de model econòmic per al qual els estats estan poc preparats, i a més estan condicionats pels interessos de les elits dominants. Passar a formes de viure més respectuoses amb el medi ambient,

amb una producció i consum centrats cada vegada més en la proximitat, en l'economia circular, en el comunitarisme i la solidaritat interpersonal i col·lectiva, el respecte a la diversitat, el control directe dels recursos bàsics per part de la societat, de forma descentralitzada i autònoma, etc., és més senzill construir-ho des de la solidaritat entre els pobles, que no pas mediats pels interessos d'uns estats que, inevitablement, estan pensats per limitar la sobirania popular. I en l'àmbit internacional cal anar pensant en associacions, tractats, acords, fonamentats en la igualtat i el respecte entre tots els pobles, fora, moltes vegades, d'una forma política en clara decadència: els estats-nació. L'autèntic internacionalisme només és possible i just des de la igualtat de drets i deures entre tots els pobles.

No sembla gaire coherent defensar la biodiversitat natural i al mateix temps menysprear la diversitat cultural i social, entre altres coses perquè ambdues estan lligades estretament.

En conclusió, el moviment independentista català no és només un moviment local i explicable per les circumstàncies específiques d'Espanya, que també, sinó un moviment que, al marge o en contra dels partits i les estructures polítiques i socials establertes, planteja preguntes i discussions sobre temes universals plenament actuals: els límits de la democràcia i de la sobirania popular. Per això cobra ple sentit l'afirmació d'Assange amb la qual hem encapçalat aquest article.

Els catalans, o almenys no més que altres pobles, no som uns barretinaires curts de vista i insolidaris, com alguns pretenen fer-nos creure, sinó part d'un fenomen general d'abast mundial. Tenir veu pròpia, per petita que sigui, en la configuració del futur mundial és també la nostra manera de construir un món diferent.

Només aquells que no saben mirar el món si no és des de la seva gàbia identitària estatal, no se n'adonen que darrere de

l'independentisme hi ha moltes més coses que una simple reivindicació localista, legítima també. Per això, els catalans hem de ser conscients que no som un poble aïllat i tancat al món, ans al contrari, estem també lluitant plenament dintre dels corrents centrals de la discussió política i social contemporània. I això, com és obvi, té avantatges i inconvenients: la nostra lluita, com diria Gramsci, xoca contra un món que es resisteix a morir, i un futur que no acaba de nàixer. I entretant, deia també, apareixen els monstres, avui en forma de populismes conservadors, el retorn del feixisme i l'extrema-dreta, la guerra, el racisme, el sexisme, la por al futur, que intenten mantenir-nos callats i aïllats dels nostres conciutadans.

Si voleu, en parlem!